

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
комунальної установи Сумської обласної ради
Хмельівський психоневрологічний інтернат

17.11.2023

м. Суми, 2023 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 17.11.2023 групою НПМ здійснено відвідування комунальної установи Сумської обласної ради Хмелівський психоневрологічний інтернат (далі – ПНІ, інтернат, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Бурка Олександр Володимирович, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Єжкун Марина Вікторівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Інтернат складається з двох структурних підрозділів, розташованих у різних населених пунктах на відстані 28 км один від одного. Головний підрозділ інтернату розташований за юридичною адресою: вул. Вовни, буд. 69, с. Хмелів, Роменський район, Сумська область, 42034. Додатковий структурний підрозділ закладу розташований за адресою: вул. Польова, с. Колісникове, Роменський район, Сумська область, 42004, і був переданий в управління закладу лише 30.05.2023.

Директор закладу – Тарасов Ігор Володимирович, на момент відвідування перебував у короткостроковій відпустці;

Відвідування місця несвободи проведено у присутності заступника директора інтернату Нагорного Михайла Стефановича.

Відповідно до Положення комунальної установи Сумської обласної ради Хмелівський психоневрологічний інтернат є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в інтернаті (далі – підопічні).

Інтернат має підсобне господарство, призначене для організації трудової реабілітації та забезпечення підопічних предметами, матеріалами та інвентарем, основними продуктами харчування власного виробництва.

В закладі спільно проживають підопічні різної статті, яким відповідно до статті 23 Конвенції про права осіб з інвалідністю, забезпечено особисті взаємини на рівні з іншими.

Заклад розрахований на проживання 175 підопічних, чисельність яких на час відвідування становила 167 осіб, з них 82 чоловіків і 85 жінок.

На день відвідування у закладі фактично перебувала 161 особа, 5 підопічних знаходилися на стаціонарному лікуванні у комунальному некомерційному підприємстві Сумської обласної ради «Обласна клінічна спеціалізована лікарня» (далі – ОКСЛ). Одна підопічна на момент відвідування перебувала у лікувальній відпустці.

Усі підопічні є особами з інвалідністю (135 – II групи, 14 – I групи, 3 – III групи), 134 підопічних у встановленому законодавством порядку визнані недієздатними, серед них 58 підопічних перебуває під опікою закладу, а решта (76 підопічних) мають інших опікунів.

Розподілу підопічних по відділенням (за можливістю самообслуговування тощо) не передбачено.

З початку 2023 року до інтернату влаштовано 57 осіб, які були евакуйовані з установ на територіях Сумської області, де ведуться активні бойові дії.

За поточний рік у закладі померло 9 підопічних. Факти смерті підопічних констатуються лікарями комунального некомерційного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Андріяшівської та Хмелівської сільських рад Роменського району та документально оформлюються у відповідності до вимог Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957.

Підопічні з інвалідністю забезпечені технічними та іншими засобами реабілітації, а також спеціальними засобами для догляду.

В особових справах підопічних з інвалідністю наявні індивідуальні програми реабілітації, які на момент відвідування не потребують перегляду.

Закладом забезпечено розробку та періодичний перегляд індивідуальних планів реабілітації осіб з інвалідністю на основі вивчення індивідуальних потреб підопічних.

З реабілітаційних заходів у ПНІ організовано працетерапію, яку забезпечує інструктор з працетерапії. Відповідно до рекомендації індивідуальних програм реабілітації 44 підопічним рекомендовано участь в працетерапії. На день відвідування на підсобному господарстві працювали 6 підопічних працювали, які під час опитування повідомили про добровільність виконуваної роботи.

З 167 підопічних інтернату 125 осіб проживають у відділенні на території с. Хмелів. 42 ліжкових хворих та маломобільних осіб (усі жіночої статі) проживають у відділенні на території с. Колісникове і були переміщені до інтернату з комунальної установи Сумської обласної ради «Свеський психоневрологічний інтернат» після її руйнування внаслідок авіаудару ворожої армії у квітні 2023 року.

Всіх евакуйованих підопічних взято на облік як внутрішньо переміщених осіб та забезпечено необхідним твердим і м'яким інвентарем.

Штатна чисельність працівників інтернату складає 138,75 штатних одиниць, з яких 77,25 – медичний персонал: лікар-психіатр (1,5 штатні одиниці), лікар загальної практики (1 штатна одиниця), медичні сестри (18 штатних одиниць) та молодший медичний персонал (56,75 штатних одиниць).

5 осіб з числа працівників інтернату увільнені від роботи у зв'язку з вступом на військову службу під час повної мобілізації.

До посадових інструкцій (функціональних обов'язків) молодшого медичного персоналу включено вимоги щодо заборони катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження.

Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 11.04.2019 № 811 заклад має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю організація і управління охороною здоров'я, терапія, а також за спеціальністю молодшого спеціаліста з медичною освітою за спеціальністю організація і управління охороною здоров'я, терапія, а також за спеціальністю молодшого спеціаліста з медичною освітою - сестринська справа.

У головному відділенні інтернату функціонує черевно-тифозний блок (фото 7), де на момент відвідування перебувало 11 підопічних (3 чоловіки та 8 жінок, які перехворіли черевним тифом), які проживають у 2-х палатах. Проживання, медичне і побутове обслуговування, а також харчування підопічних цього блоку організовано з дотриманням вимог ізоляції від інших підопічних.

Як пояснили представники адміністрації закладу, перевести підопічних до загального відділення та ліквідувати черевно-тифозний блок не вбачається за можливе, оскільки для підтвердження одужання підопічних та їх безпечності для оточуючих потрібно проведення медичних досліджень і маніпуляцій, які протипоказані (заборонені) для психічно хворих.

Адміністративний та житловий корпуси головного структурного підрозділу інтернату (с. Хмелів) розташований у двоповерховій будівлі. Територія закладу огорожена, підопічні вільно пересуваються територією установи, мають можливість відпочивати у облаштованих на території місцях для відпочинку.

Житловий корпус та допоміжні приміщення додаткового структурного підрозділу інтернату (с. Колісникове) розташовані у одноповерховій будівлі. Вихід підопічних з будівлі здійснюється до огороженої території, обладнаної місцями для відпочинку та дозвілля.

Усі підопічні інтернату мають можливість вільно пересуватися у приміщенні закладу, заходити в кімнати вдень, проводити час у фойє, місцях загального користування та надворі.

У холах облаштовано зони відпочинку, наявний телевізор для спільного перегляду.

Підопічні можуть користуватися власними речами і одягом. Закуплений інтернатом одяг і постільна білизна мають вишиті маркування. В арматурних

картках ведеться облік видачі і списання м'якого інвентаря з дотриманням вимог наказу Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 «Про затвердження Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення».

В ПНІ створено мультидисциплінарну команду, до складу якої входять сімейний лікар, старша медична сестра, соціальний працівник, організатор культурно-дозвілєвої діяльності, інструктор з трудотерапії.

Підопічні за власним бажанням можуть займатися різними видами дозвілєвої діяльності і творчості (оригамі, аплікація, вишивання, різьблення по дереву, шиття). Заклад регулярно закуповує різноманітні набори для художньої творчості. Підопічні самі обирають чим займатися. Кімнати для дозвілля на обох поверхах і у всіх відділеннях обладнані меблями, містять настільні ігри, іграшки, конструктори, папір і олівці для малювання, фарби.

У закладі організовано чотириразове харчування. Наявні денне та перспективне меню. Працівниками харчоблоку відбираються, маркуються та належно зберігаються добові проби з приготовлених страв.

Харчування підопічних у відокремленому відділенні в с. Колісникове забезпечується шляхом транспортування приготовлених страв у харчових термосах, яка здійснюється двічі на день, а також розігріву готових страв на місці. Меню харчування підопічних відокремленого відділення співпадає з меню в головному корпусі.

У закладі функціонує перукарня із штатним перукарем, а також швейна майстерня, де здійснюється ремонт та пошив одягу для підопічних.

На території головного корпусу закладу функціонує лазне-пральний комплекс (фото 10), розташований у окремій старій будівлі, який розміщений на значній відстані від житлового корпусу і потребує капітального ремонту та технічного переоснащення.

Первинну медичну допомогу підопічні отримують відповідно до декларацій, укладених з сімейним лікарем, згідно з Порядком вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2018 № 503.

Під час відвідування опитані підопічні повідомили, що мають доступ до медичного блоку і можливість отримувати медичну допомогу.

У аптеці медичного блоку інтернату лікарських засобів, термін придатності яких минув, не виявлено.

Група НПМ провела особисте конфіденційне спілкування з 37 підопічними та 9 працівниками закладу. Скарг на неналежне поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних не надходило.

Персоналом закладу повідомлено, що в інтернаті не застосовуються фізичні методи гамування, дану інформацію підтвердили підопічні під час бесід з ними.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. Підвальне приміщення головного корпусу інтернату, яке визначено як укриття, на момент здійснення відвідування укриття знаходилося у неналежному стані. Вхід до укриття не облаштований для маломобільних осіб.

У відокремленому відділенні інтернату в с. Колісникове укриття взагалі відсутнє, що не відповідає вимогам пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, та абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185.

Крім того, під час спілкування з підопічними та персоналом закладу було з'ясовано, що адміністрацією інтернату порушується право підопічних на безпеку, оскільки ігнорується сигнал «повітряна тривога» та не проводиться евакуація підопічних і персоналу до укриття.

Групою НПМ під час спілкування з керівництвом інтернату було наголошено, що нехтування вимогами національного законодавства щодо правил безпеки під час сигналу «повітряна тривога» становить підвищений ризик для життя та здоров'я підопічних.

2. Під час відвідування групою НПМ виявлено вогнегасники, які жодного разу не проходили технічного обслуговування (фото 9), що не відповідає вимогам пунктів 2.2. та 3.17. Правил пожежної безпеки в Україні (далі – Правила пожежної безпеки), затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, вимогам Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15.01.2018 № 25, та вимогам пункту 4.23. ДСТУ 4297:2004 ДСТУ 4297-2004 «Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги».

3. На вікнах житлових кімнат у відокремленому відділенні інтернату в с. Колісникове наявні нерозпашні ґрати (фото 12), що суперечить вимогам пункту 2.16 Правил пожежної безпеки, відповідно до якого у разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені або зняті.

Порушення права на достатній життєвий рівень та гідні умови перебування (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

4. На виконання рекомендацій НПМ одяг, взуття та постільна білизна підопічних промарковано та персоналізовано відповідними інвентарними номерами, закріпленими за підопічними. Водночас ці номери позначені і вишиті таким чином, що їх видно під час носіння і використання, що не створює належну атмосферу для позитивного терапевтичного середовища підопічних і принижує їхню гідність та не відповідає пункту 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Стандарти КЗК).

5. В житлових кімнатах у відокремленому відділенні інтернату в с. Колісникове відсутні двері, що порушує право підопічних на приватність та негативно впливає на температурний режим в кімнатах, особливо у холодну пору року.

Перелічені вище умови утримання підопічних у закладі не відповідають вимогам пункту 34 розділу III Стандартів КЗК.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

6. Під час спілкування підопічний Б. заявив, що має правобічну пахову грижу. Ця інформація підтверджується випискою № 1798, виданою 19.09.2023 ОКСЛ, де підопічний проходив стаціонарне лікування. 20.09.2023 року підопічного Б. оглянуто штатним лікарем загальної практики та сімейної медицини. У висновку штатного лікаря відсутня інформація про наявність у підопічного правобічної пахової грижі та встановлено діагноз: «Практично здоровий». У медичні документації підопічного Б. відсутня інформація про його направлення до профільного лікаря.

7. У медичних картках підопічних відсутні підписані форми первинної облікової документації № 003-10/о «Усвідомлена згода особи на лікування у психіатричному закладі», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я

України від 15.09.2016 № 970. Відтак порушується принцип добровільності надання зазначеного виду медичної допомоги, закріпленого статтею 4 Закону України «Про психіатричну допомогу».

У медичних картках більшості підопічних, що були переміщені до інтернату з інших закладів, відсутні виписки з медичної документації з попередніх закладів перебування, індивідуальні програми реабілітації осіб з інвалідністю.

8. Статтею 23 Закону України «Про лікарські засоби» передбачено, що неякісні лікарські засоби, включаючи ті, термін придатності яких закінчився, підлягають утилізації та знищенню.

Однак, під час відвідування групою НПМ у медичному блоці інтернату виявлені лікарські засоби, термін придатності яких минув (фото 8).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Сумській обласній військовій адміністрації:

забезпечити контроль за додержанням прав підопічних у комунальній установі Сумської обласної ради Хмельівський психоневрологічний інтернат;

вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності комунальної установи Сумської обласної ради Хмельівський психоневрологічний інтернат.

2. Комунальній установі Сумської обласної ради Хмельівський психоневрологічний інтернат забезпечити:

проведення регулярного технічного обслуговування вогнегасників;

демонтуювання або перебування у відкритому стані ґрат на вікнах житлових кімнат у відокремленому відділенні інтернату в с. Колісникове;

встановлення дверей у житлових кімнатах відокремленого відділення інтернату в с. Колісникове;

маркування одягу, взуття та постільної білизни підопічних проводити у спосіб, що не принижує гідність підопічних;

надання належної медичної допомоги підопічному Б., а також своєчасне та належне надання медичної допомоги іншим підопічним, у тому числі із залученням вузькопрофільних спеціалістів;

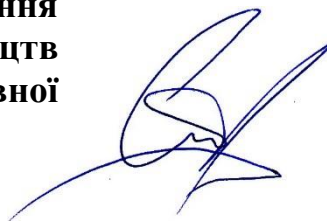
належне ведення медичної документації та наповнення медичних карток підопічних у відповідності до вимог Міністерства охорони здоров'я України та інших нормативних документів;

усунення виявлених порушення Закону України «Про лікарські засоби» щодо використання неякісних лікарських засобів, включаючи ті, термін придатності яких закінчився, та не допускати подібних порушень у подальшій діяльності.

Додаток: фотоматеріали на 2 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Олександр Бурка

Додаток: фото до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

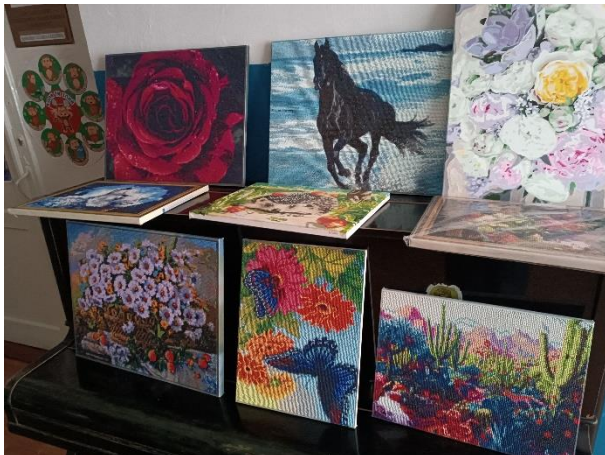

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9

Фото 10

Фото 11

Фото 12

